

LISA SEE

Somnis de felicitat

Traducció de Rosa Borràs

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Dreams of Joy*

© Lisa See, 2011

Publicat per primer cop per Random House, Inc.
als Estats Units. Drets de traducció acordats
per Sandra Dijkstra Agency i Sandra Bruna Agencia Literaria, SL.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor
qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació
d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei.
Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos,
www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).

Tots els drets reservats.

Primera edició: setembre del 2012

© de la traducció: Rosa Borràs Montané, 2012

© d'aquesta edició: Edicions 62 s.a.,

Peu de la Creu 4, 08001 Barcelona

info@edicions62.cat

www.edicions62.cat

Fotocompost a Víctor Igual, s.l.,
Aragó, 390, 7.ª planta, 08013 Barcelona

Imprès a Liberdúplex

DIPÒSIT LEGAL: B. 20.392-2012

ISBN: 978-84-297-6969-2

*Per al meu pare,
Richard See*

NOTA DE L'AUTORA

El 1958, una comissió del govern de la República Popular de la Xina va desenvolupar l'estil pinyin per a la transcripció de les paraules xineses, però va trigar força anys a ser d'ús general al territori, i l'Organització Internacional per a l'Estandardització (ISO) no el va adoptar fins a l'any 1982. Per aquests motius, he emprat el sistema de transcripció Wades-Giles per a les paraules xineses per tal d'ajustar-me a l'època, l'entorn i l'educació de la Pearl. Els qui hagin llegit *Les noies de Xangai* recordaran que la Pearl també fa servir una combinació de cantonès i mandarí per parlar.

El Gran Salt Endavant va començar el 1958 i va acabar el 1962. Tot i que la quantitat de persones que van morir per culpa de la fam mai no es coneixerà amb exactitud, el material d'arxiu recentment desclassificat pel govern xinès i estudis duts a terme per investigadors i periodistes suggereixen que van ser 45 milions.

SOMNIS DE FELICITAT

El lament llunyà d'una sirena de la policia m'esquinça el cos. Els grills s'arremolinen en un interminable cor de culpa. La tieta gemega al seu llit bessó, a l'altra punta del porxo tancat que compartim —reminiscència de la vergonya i la pena dels secrets que ella i la mare s'han escopit en la discussió que han tingut aquesta nit—. Miro d'escoltar la mare a la seva habitació, però és massa lluny. El silenci és dolorós. Tanco els punys sobre els llençols i m'esforço per centrar-me en una vella esquerda del sostre. Provo desesperadament de mantenir l'equilibri, però he estat a la vora d'un precipici des que va morir el pare i ara em sento com si m'haguessin empès al buit i em trobés en plena caiguda.

Tot el que pensava que sabia del meu naixement, els meus pares, els meus avis i la meva persona ha estat una mentida. Una enorme mentida. La dona que em pensava que era la meva mare és la meva tieta. La meva tieta és, en realitat, la meva mare. L'home que vaig estimar com a pare no tenia cap parentiu amb mi. El meu pare de debò és un artista de Xangai que tant la meva mare com la meva tieta han estimat des d'abans que jo nasqués. I això tan sols és la punta de l'iceberg, com diria la tieta May. Però vaig néixer l'any del tigre, de manera que abans no venci el fosc turment de la culpa per la mort del meu pare i l'angoixa que m'han produït aquestes revelacions, m'arrapo als llençols, serro les barres i miro de controlar i encongir les emocions abans no aflori la ferocitat del tigre. No ho aconsegueixo.

Tant de bo pogués parlar amb la meva amiga Hazel, però és plena nit. Encara voldria més ser a la Universitat de Chicago, perquè en Joe, el meu xicot, entendria què estic passant. Sé que ho entendria.

Són les dues del matí, la tieta cedeix a la son i la casa sembla tranquil·la. Em llevo i vaig cap al vestíbul, on tinc la roba desada en un armari. Ara sí que sento la mare somiquejant, i és sorprendedor. No es pot imagi-

nar què estic a punt de fer, però, encara que s'ho imaginés, m'aturaria? No sóc la seva filla. Per què m'hauria d'aturar? Em faig la bossa ràpidament. Necessitaré diners per anar on vull anar i l'únic lloc d'on sé que els puc treure encara em farà sentir més desgraciada i avergonyida. Corro a la cuina, miro sota l'aiguera i en trec el pot de cafè que conté els estalvis de la mare per enviar-me a la universitat. Aquests diners representen tots els seus somnis i esperances per a mi, però jo ja no sóc la mateixa persona. Sempre ha estat previnguda i, per primera vegada, me n'alegro. La seva por dels bancs i dels nord-americans finançarà la meua fugida.

Busco paper i llapis, m'assec a la taula de la cuina i gargotejo una nota:

Mare, ja no sé qui sóc. Ja no entenc aquest país. L'odio per la mort del pare. Sé que et pensaràs que estic confosa i que és una ximpleria. Potser sí, però he de trobar respostes. Potser la Xina és la meua veritable llar...

Continuo escrivint que tinc intenció de trobar el meu pare de debò i que no s'amoini per mi. Doblego el paper i el porto al porxo. La tieta May no es belluga quan deixo la nota damunt del meu coixí. A la porta principal, vacillo. El meu oncle invàlid és al seu dormitori, a la part del darrere de la casa. Ell no m'ha fet pas res. Me n'hauria d'acomiarar, però sé què em dirà. «Els comunistes no són bons. Et mataran». No vull sentir-ho i no vull que avisi la mare i la tieta que marxo.

Agafó la maleta i surto a la foscor. A la cantonada, giro per Alpine Street i enfilo cap a Union Station. És el 23 d'agost de 1957 i ho vull memoritzar tot, perquè dubto que torni a veure el barri xinès de Los Angeles. Sempre m'ha encantat passejar per aquests carrers i els conec millor que cap altre lloc del món. Aquí, conec tothom i tothom em coneix. Les cases —gairebé totes bungalous de fullola— estan, com jo en dic, adaptades a la xinesa, amb bambú plantat als jardins, testos amb cumquats en miniatura als porxos i taulons de fusta a terra per poder-hi escampar l'arròs sobrant per als ocells. Ara ho veig tot diferent. Nou mesos a la universitat, i els esdeveniments d'aquesta nit, ja ho fan. A la Universitat de Chicago he après i he fet moltes coses durant el meu primer any. He conegut en Joe i he entrat a l'Associació Democristiana d'Estudiants Xinesos. Ho he après tot, sobre la República Popular de la Xina, i sobre el que està fent el president Mao pel país, i tot es contradiu amb les

creences de la meua família. I què vaig fer jo quan vaig arribar a casa el mes de juny? Criticar el pare perquè semblava que acabés de saltar del vaixell, pel menjar greixós que cuinava al seu cafè i pels estúpids programes de la tele que li agradava mirar.

Aquests records em desencadenen dins el cap un diàleg que m'he estat repetint des de la seva mort. Per què no em vaig adonar de per què estaven passant els meus pares? No sabia que el meu pare era un immigrant que havia entrat il·legalment al país. Si ho hagués sabut, mai no li hauria pregat que confessés davant l'FBI com si no tingués res a amagar. La mare fa responsable la tieta May de tot el que ha passat, però s'equivoca. Fins i tot la tieta May es pensa que és culpa seva. «Quan l'agent de l'FBI va venir a Chinatown», m'havia confessat al porxo feia tan sols unes hores, «li vaig parlar d'en Sam». Però, en realitat, a l'agent Sanders, mai no li havia importat gaire l'estatus legal del pare, perquè la primera cosa que va fer va ser preguntar per mi.

I, llavors, la baga de culpa i pesar s'estreny encara més. Com havia de saber que l'FBI considerava el grup on m'havia inscrit una tapadora d'activitats comunistes? Ens dedicàvem a instal·lar piquets a les botigues que no deixaven treballar els negres o a seure damunt la barra dels restaurants. Parlàvem de com els Estats Units havien reclòs ciutadans nord-americans d'ascendència japonesa durant la guerra. Com podien aquestes coses convertir-me en comunista? Però, als ulls de l'FBI, sí que podien i, per això, aquell agent horrible li va dir al pare que el deportaria si encobria algú que pensés que podia ser comunista o simpatitzant del comunisme. Si no hagués entrat a l'Associació Democristiana d'Estudiants Xinesos, l'FBI no hauria collat el pare perquè donés noms... I especialment el meu. El pare mai no m'hauria venut, cosa que només li deixava una opció. Mentre visqui, mai no oblidaré la imatge de la mare aguantant les cames del pare en un intent desesperat d'alleugerir el pes que penjava de la corda que li envoltava el coll, i mai no em perdonaré la meua responsabilitat en el seu suïcidi.

PRIMERA PART

EL TIGRE FA EL SALT

LA JOY

Caramels Life Savers

Baixo per Broadway i després giro per Sunset, i així continuo passant pels llocs que vull recordar. L'atracció turística mexicana d'Olvera Street és tancada, però les tires d'alegres i acolorides llums de carnaval projecten una resplendor daurada sobre les paradetes de records tancades. A la dreta, hi ha la Plaza, el bressol de la ciutat, amb el seu quiosc de música de ferro forjat. I més enllà, veig l'entrada a Sanchez Alley. Quan era petita, la meva família vivia a la segona planta de l'edifici Garnier de Sanchez Alley i ara se m'omple el cor de records de l'àvia jugant amb mi a la Plaza, de la tieta comprant-me piruletes a Olvera Street, de la mare travessant amb mi per aquí cada dia per anar a l'escola de Chinatown i per tornar a casa. Van ser uns anys feliços, però també tan plens de secrets que em pregunto si alguna cosa de la meva vida ha estat veritablement real.

Davant meu les palmeres projecten ombres perfectes sobre les parets estucades d'Union Station. El rellotge de la torre marca les 2.47 hores de la matinada. Amb prou feines tenia un any quan van inaugurar l'estació, o sigui que aquest lloc també ha estat una constant en la meva vida. A aquestes hores, no hi ha cotxes ni tramvies, de manera que no em molesto a esperar que canviï el semàfor i travesso Alameda com una fletxa. Un taxi solitari dorm davant la vorera, a les portes de la terminal. Dins, la sala d'espera cavernosa està deserta i les meves passes ressonen contra el marbre i les rajoles del terra. M'esmunyo dins una cabina telefònica i tanco la porta. S'encén un llum al sostre i em veig al reflex del vidre.

La mare sempre m'ha animat a no comportar-me com un paó superficial.

—No voldràs ser com la teva tieta —em criticava sempre que m' enxampava mirant-me en un mirall. Ara m' adono que no volia que em mirés massa detingudament. Perquè ara que em miro, ara que em miro de debò, veig com m' assemblo a la tieta May. Tinc els ulls com les fulles del salze, la pell pàl·lida, els llavis carnosos i els cabells negres com l'ònix. La meva família sempre ha insistit que me'ls deixés llargs i, de fet, em podia asseure sobre la cabellera, però a principis d'aquest any vaig anar a una perruqueria de Chicago i vaig demanar que me'ls tallessin curts com els de l'Audrey Hepburn. L'estilista va dir-ne un tall a l'estil follet. Ara porto els cabells curts com un noi i brillen fins i tot sota la llum tènue de la cabina.

Buido el moneder sobre l'arrambador, marco el número d'en Joe i espero que l'operadora em digui quant em costaran els tres primers minuts. Fico les monedes a la ranura i comença a sonar el telèfon d'en Joe. A Chicago són gairebé les cinc de la matinada, o sigui que el despertaré.

—Digui? —respon una veu endormiscada.

—Sóc jo —dic, provant de semblar animada—. M'he escapat. Estic preparada per fer el que havíem parlat.

—Quina hora és?

—T'has de llevar. Fes la bossa. Agafa un avió a San Francisco. Ens n'anem a la Xina. Em vas dir que hauríem de formar part del que està passant allà. Doncs, som-hi.

A través de la línia, sento que rodola al llit i s'asseu.

—Joy?

—Sí, sí, sóc jo. Ens n'anem a la Xina!

—A la Xina? Vols dir a la República Popular de la Xina? Déu meu, Joy, encara és de nit! Estàs bé? Ha passat alguna cosa?

—Em vas fer fer el passaport, o sigui que hi podem anar plegats.

—T'has tornat boja?

—Em vas dir que si anàvem a la Xina treballaríem als camps i cantaríem cançons —continuo—. Que faríem exercici al parc. Que ajudaríem a netejar el barri i compartiríem el menjar. Que no seríem ni pobres ni rics. Que seríem iguals.

—Joy...

—Ser xinesos i carregar-ho a les espatlles i al cor pot ben ser

un llast, però també és una font d'orgull i alegria. Això, també m'ho vas dir...

—Una cosa és parlar de tot el que està passant a la Xina, però jo tinc un futur aquí... L'escola d'odontologia, la consulta del pare... Jo mai no m'he plantejat anar cap allà de debò.

En sentir el to ridícul a la seva veu, em pregunto el perquè de tot això de les reunions i la xerrameca. Que potser parlar d'igualtat de drets, el repartiment de la riquesa i el valor del socialisme per sobre del capitalisme només era una manera de fer-me abaixar les calces? (Cosa que no li he permès.)

—Em pelarien, i a tu també —conclou ell, repetint la mateixa cantarella que m'ha estat recitant l'oncle Vern tot l'estiu.

—Però si era idea teva!

—Mira, és de nit. Truca'm demà. No, no em truquis. És massa car. Tornaràs a ser aquí en un parell de setmanes. Ja en parlarem aleshores.

—Però...

La línia emmudeix.

Em nego a permetre que la ràbia i la decepció pel comportament d'en Joe em facin trontollar els plans. La mare sempre ha mirat de potenciar els meus millors trets. Els nascuts l'any del tigre són romàntics i artístics, però sempre m'ha advertit que la naturalesa del tigre també és ser precipitat i impulsiu, escapar d'un salt quan les coses es posen magres. La mare sempre ha provat de fer-me engabiar aquestes coses, però el meu desig de fer el salt és aclaparador, i no permetré que aquest contratemps em freni. Estic decidida a trobar el meu pare, encara que visqui en un país amb més de sis-cents milions d'habitants.

Torno a sortir. El taxi encara hi és. El taxista dorm al seient del davant. Pico a la finestreta i es desperta de cop.

—Porti'm a l'aeroport —li demano.

Un cop allà, enfilo directament cap al taulell de facturació de Western Airlines, perquè sempre m'han agradat els seus anuncis a la tele. Per anar a Xangai, hauré de volar primer a Hong Kong. Per anar a Hong Kong, he de sortir de San Francisco. Compro un bitllet per al primer trajecte del viatge i embarco en el primer vol del dia a San Francisco. Quan aterro, encara és primera hora del matí. Vaig cap al taulell de facturació de Pan Am a preguntar

pel vol 001, que fa tota la volta al món amb parades a Honolulu, Tòquio i Hong Kong. La dona d'uniforme alegre em mira amb estranyesa quan li pago en efectiu un bitllet d'anada a Hong Kong, però, quan li ensenyo el passaport, em dona el bitllet igualment.

He d'esperar unes hores que surti el meu avió. Busco una cabina telefònica i truco a casa la Hazel. No penso dir-li on vaig. En Joe ja m'ha decebut i sospito que la reacció de la Hazel seria encara pitjor. M'advertiria que la Xina roja és un lloc dolent i coses així... El típic discurs negatiu que totes dues estem acostumades a escoltar de les nostres famílies.

Agafa el telèfon la més petita de les germanes Yee i em passa amb la Hazel.

—Et volia dir adéu —començo—. Me'n vaig del país.

—Què dius, ara? —fa la Hazel.

—Me n'he d'anar.

—Que te'n vas del país?

Sé que la Hazel no em creu, perquè cap de les dues ha anat gaire lluny, llevat d'alguna excursió de cap de setmana al llac Big Bear o San Diego amb l'església metodista o la universitat. Però ja em creurà i, aleshores, ja seré en algun lloc a l'altra banda del Pacífic. No hi haurà retorn.

—Sempre has estat una bona amiga —li dic. Les llàgrimes m'ennuolen els ulls.— Has estat la meva millor amiga. No m'oblidis.

—No t'oblidaré. —I després d'una pausa, em pregunta:— Així, doncs, vols anar al Bullock's aquesta tarda? No m'importaria comprar-me unes quantes coses per endur-me-les a Berkeley.

—Ets la millor, Haz. Adéu.

El clic de l'auricular en tornar a tocar la base sona definitiu.

Quan anuncien el meu vol, embarco i m'assec. Els meus dits busquen la bosseta que porto al coll. La tieta May me la va donar l'estiu passat, abans de marxar a Chicago. Conté tres llavors de sèsam, tres mongetes i tres monedes de coure de la Xina. «La nostra mare ens va donar aquestes bossetes a la Pearl i a mi per protegir-nos quan vam marxar de Xangai», m'havia dit la nit anterior. «Jo et vaig donar la meva el dia que vas néixer. La teva mare no volia que la duguessis mentre eres petita, però em va permetre

donar-te-la quan te'n vas anar a la universitat. Estic contenta que l'hagis dut tot aquest any». La meva tieta... La meva mare... Se'm comencen a humitejar els ulls, però reprimeixo les llàgrimes, conscient que, si començo a plorar, potser ja no podré parar.

Però com va poder renunciar a mi la May? Com va poder deixar marxar el meu pare de debò? I què hi ha del meu pare Sam? Sabia que no era filla seva? La May va dir que ningú més no ho sabia. Si ho hagués sabut, no s'hauria llevat la vida. Encara seria viu per fer-me fora com la bastarda irrespectuosa, vergonyosa, mentidera i problemàtica que sóc. Bé, ara ja he marxat. Segurament, la mare i la tieta ja s'han llevat i encara no es parlen, però es comencen a demanar on sóc. M'alegro de no ser allà i haver d'escollir quina mare vull estimar i a quina mostrar lleialtat, malgrat tots els seus secrets enverinats, perquè és una elecció impossible. I el pitjor és que arribarà el moment en què les coses es calmaran i la mare i la tieta faran les paus i tornaran a analitzar-ho tot amb lupa, com sempre fan, i sumaran dos i dos i s'adonaran que la causa real del que li ha passat al meu pare Sam sóc jo, i no la tieta May. Com reaccionaran quan finalment compreguin que era jo qui interessava a l'FBI, que vaig ser jo qui va portar l'agent Sanders de dret a casa, qui va dur la desgràcia? Quan se n'adonin, s'alegraran que jo ja no hi sigui. Potser.

Deixo anar la bosseta i m'eixugo les mans suades a la faldilla. Estic angoixada —qui no ho estaria?—, però no em puc permetre preocupar-me per com afectarà la mare i la tieta això que estic fent. Me les estimo totes dues, però estic enrabiada amb elles i temo també què pensaran de mi... I amb tot, sé que sempre diré tieta a la May i mare a la Pearl. Si no, encara em confondria més del que ja ho estic. Si tingués la Hazel asseguda al costat, em diria: «Ai, Joy, ets un desastre». Afortunadament, no hi és.

Prop d'un milió d'hores després, aterrem a Hong Kong. Uns homes acosten una escala amb rodes a l'avió i baixo amb la resta de passatgers. S'alcen de la pista onades d'escalfor brillants i l'aire és sufocant, amb una humitat molt pitjor que la de quan vaig marxar de Chicago el mes de juny. Segueixo la resta de passatgers cap a la terminal, al llarg del passadís lúgubre, fins a una sala gran amb tot

de cues per passar el control de passaports. Quan m'arriba el torn, l'home em pregunta amb un accent britànic d'allò més sec:

—Quina és la seva destinació final?

—Xangai, a la República Popular de la Xina —responc.

—Esperi's a una banda! —exclama. Agafa el telèfon i, al cap d'uns minuts, em vénen a buscar dos guàrdies. Em porten a la zona d'equipatges perquè retiri la maleta i, en acabat, em guien per un conjunt de passadissos encara més lúgubres. No veig cap altre passatger, només gent uniformada que em mira amb desconfiança.

—On anem?

Un dels guàrdies em respon clavant-me una estrebada rude al braç. Finalment, arribem a unes portes dobles. Les travessem i retorna aquella calor terrible. Em fiquen a la part del darrere d'una furgoneta sense finestres i em diuen que no em mogui. Els guàrdies pugem al davant i el vehicle es posa en marxa. No veig res. No entenc què passa i estic espantada... Paralitzada, per ser sincera. L'única cosa que puc fer és agafar-me mentre la furgoneta va fent girs bruscos i botant sobre la carretera. Ens aturem al cap de mitja hora. Els guàrdies baixen i vénen cap al darrere. Parlen uns minuts, però em deixen allà dins, amoïnant-me i suant. Quan s'obren les portes, veig que som en un moll on carreguen una barca gran. La barca du la bandera de la República Popular de la Xina: cinc estrelles daurades sobre un fons vermell. El mateix guàrdia malcarat em treu de la furgoneta i m'arrossega fins a la passarel·la.

—No volem que escampis el comunisme per aquí —gairebé em crida, mentre m'atansa la maleta—. Puja a la barca i no en baixis fins que arribis a la Xina.

Els dos guàrdies s'esperen palplantats al peu de la passarel·la per assegurar-se que pujo a bord. Tota una sorpresa... Una sorpresa desconcertant i intimidadora. Dalt de tot de la passarel·la, veig un mariner. No, no és ben bé així com se'n diria. És un tripulant, em sembla. Em parla de pressa en mandarí, la llengua oficial de la Xina i de la qual no conec la seva forma més pura. He sentit la mare i la tieta conversar en dialecte wu, el xinès de Xangai, tota la vida. Em sembla que el conec bé, però no tan bé com el cantonès, que era la llengua comuna a Chinatown. Per parlar amb la família, sempre he fet servir una mica de cantonès, una mica de wu

i una mica d'anglès. Suposo que, a partir d'ara, hauré de deixar estar del tot l'anglès.

—M'ho pot repetir, i si pot ser una mica més a poc a poc?
—demano.

—Torna a la seva pàtria?

Assenteixo, força segura que l'estic entenent.

—Bé, benvinguda! Li mostraré on pot dormir. Després la duré a veure el capità. Li pagarà el passatge a ell.

Miro els dos guàrdies que encara m'observen des del moll. Els faig adéu amb la mà, com una idiota. Llavors segueixo el tripulant. De més jove, vaig treballar d'extra amb la tieta en un munt de pel·lícules. Una vegada vaig participar en una pel·li d'orfes xinesos evacuats en barca de la Xina durant la guerra, però això no té res a veure amb aquell escenari. Hi ha rovell pertot arreu. Les escales són estretes i escarpades. Els corredors estan mal il·luminats. Encara estem atracats, però sento el balanceig de l'aigua sota els peus, que em suggereixen que aquesta potser no és l'embarcació més segura del món. El tripulant m'ha dit que tindrà una cabina per a mi sola, però quan la veig, se'm fa difícil d'imaginar com podria compartir aquell espai minúscul i claustrofòbic amb algú altre. A fora fa calor i, segurament, aquí dins encara en fa més.

Més tard em presenten el capità. Té les dents tacades de tabac i porta l'uniforme brut de menjar i oli. M'observa detingudament mentre obro la cartera per pagar-li el passatge. Tot plegat és força repulsiu.

De tornada a la meva cabina, em recordo que això és el que volia. Fugir. Aventures. Trobar el meu pare. Un retrobament gloriós. Tot i que acabo de descobrir que Z. G. Li és el meu pare, ja n'havia sentit a parlar abans. Havia pintat la mare i la tieta quan feien de models a Xangai. No he vist mai cap d'aquests pòsters, però he vist algunes il·lustracions que va fer per a *China Reconstructs*, una revista propagandística que el meu avi solia comprar d'estranquis a l'estanquer. Es feia estrany veure el rostre de la mare i la tieta a la portada d'una revista de la Xina roja. En Z. G. Li les havia pintades de memòria i ho havia fet moltes vegades. Aleshores, s'havia canviat el nom a Li Zhi-ge, probablement per mantenir-se fidel als canvis polítics de la Xina, segons la meua mare. A la tieta, li agradava penjar les portades de la revista amb

les il·lustracions a la paret del seu llit, o sigui que, d'alguna manera, és com si el conegués una mica com a artista. Estic segura que en Z. G., o com vulgui que li digui, se sorprendrà i s'alegrarà de veure'm. Aquests pensaments alleugen temporalment la meva preocupació per la seguretat de la barca i l'estranyesa del capità.

Tan bon punt abandonem el port de Hong Kong, vaig a la cuina a sopar. Resulta que la barca és sobretot per tornar xinesos de fora a casa. M'expliquen que, cada dia, surt una barca de Hong Kong per portar gent com jo a la Xina. Vint passatgers, tots homes, de Singapur, Austràlia, França i els Estats Units, també han estat transportats directament a aquesta barca des dels seus vols o des d'altres vaixells. (Què es deuen pensar a Hong Kong que passaria si algun de nosaltres es quedés a passar una nit o una setmana a la ciutat?) A mig sopar, començo a sentir-me marejada. Abans no serveixin les postres, he d'abandonar la taula perquè tinc massa nàusees. Amb prou feines puc tornar a la meva habitació. Les olors del petroli i la latrina, la calor, l'esgotament físic i emocional dels darrers dies em copegen ben fort. Em passo els tres dies següents provant de retenir el caldo i el te, dormint, anant a seure a coberta amb l'esperança de trobar brisa fresca i xerrant amb altres passatgers, que m'ofereixen tota mena de consells inútils per al mareig.

La quarta nit, quan el vaivé de la barca cessa finalment, sóc a la meva llitera. Devem estar passant per l'estuari del riu Iang-Tsé. M'han dit que encara trigarem unes quantes hores més a entrar al riu Huangpu per arribar a Xangai. Em llevo just abans de l'alba i em poso el meu vestit preferit: un plumetis blau cel sobre roba blanca. Vaig a veure el capità, li dono un sobre perquè l'envii per correu quan torni a Hong Kong i li demano si em pot canviar uns quants dòlars per moneda xinesa. Li dono cinc bitllets de vint dòlars. S'embutxaca quaranta dòlars i, després, em dona iuans per valor de seixanta dòlars. Estic massa contrariada per discutir, però les seves accions em fan pensar que no sé què passarà quan desembarqui. Em tractaran com ho van fer a Hong Kong? La gent que em trobi serà com el capità i se'm quedaran els diners? O potser passarà alguna cosa completament diferent?

La mare sempre ha dit que la Xina era corrupta. Em pensava que aquesta mena de coses havien desaparegut amb l'arribada del

comunisme, però, pel que sembla, no ho han fet del tot. Què faria la mare si fos aquí? Amagaria els diners, tal com feia a casa. Quan torno a la meua cabina, agafo tots els diners que li vaig robar de la llauna de sota la pica i els divideixo en dues piles. Embolico la pila més gran en un mocador i me'l fico sota la roba interior. Agafo la resta, dos-cents cinquanta dòlars, i me'ls guardo a la cartera, juntament amb els diners xinesos. Llavors, agafo la maleta, surto de la cabina i desembarco.

Són les vuit del matí, l'aire és espès, feixuc i roent com una sopa de patata. Em condueixen amb la resta de passatgers a una sala sufocant, carregada de fum de tabac i la fortor punyent de menjars que han passat massa temps sense refrigerar sota aquesta calor. Les parets estan pintades d'un verd estrepitosament cridaner. Hi ha tanta humitat que les finestres estan entelades. A Amèrica, tot seria al seu lloc i la gent s'esperaria en fila índia. Aquí, els meus companys de viatge s'abalancen en massa contra l'únic quiosc de tramitació. Em quedo al marge perquè, després de la meua experiència amb el control de passaports de Hong Kong, estic una mica nerviosa. La cua avança a poc a poc, amb nombrosos retards que responen a raons que no arribo a veure ni intuir. Trigo tres hores a arribar a la finestra.

Un inspector vestit amb un uniforme verd oliva desmanegat em pregunta:

—Quin és el motiu de la seva visita?

Parla el dialecte de Xangai, la qual cosa és un descans, però em sembla que val més que no li digui la veritat... Que he vingut a buscar el meu pare, però que no tinc ni la més petita idea d'on és exactament ni de com localitzar-lo.

—Sóc aquí per ajudar a construir la República Popular de la Xina —responc.

Em demana els papers i, quan veu el passaport dels Estats Units, fa uns ulls com unes taronges. Em mira i torna a mirar la foto.

—És una sort que hagi vingut aquest any i no l'any passat. El president Mao diu que els xinesos d'ultramar ja no necessiten demanar permís d'entrada. L'única cosa que em cal és algun docu-

ment que demostrí la seva identitat, i ja me l'ha donat. Es considera una apàtrida?

—Una apàtrida?

—És il·legal viatjar a la Xina com a ciutadà nord-americà —aclareix—. Així, doncs, és apàtrida?

Tinc dinou anys. No vull semblar una fugitiva ignorant i desinformada. No vull confessar que no sé exactament què vol dir «apàtrida».

—He vingut a la Xina en resposta a la crida als xinesos patriòtics dels Estats Units per servir el poble —dic, recitant el que he après al meu club de Chicago—. Vull contribuir a la humanitat i ajudar a la reconstrucció nacional!

—Molt bé, doncs —fa l'inspector.

Deixa caure el meu passaport en un calaix i el tanca amb clau. M'alarmo.

—Quan em tornaran el passaport?

—No l'hi tornarem.

No m'havia passat pel cap que podia haver de renunciar als meus drets en el cas que volgués abandonar la Xina i tornar als Estats Units. Sento que se'm tanca una porta amb pany i clau. Què faré si vull sortir en algun moment i no tinc la clau? Tot d'una, se m'apareixen els rostres de la mare i la tieta, i el tumult d'emocions tristes dels darrers dies torna a prendre cos. No tornaré mai. Mai.

—S'ha de registrar tot l'equipatge dels xinesos d'ultramar —anuncia l'inspector, assenyalant un cartell que diu: «RÈGIM DUANER QUE REGEIX EL TRACTE PREFERENCIAL DE L'EQUIPATGE PERSONAL QUE ACOMPANYA ELS XINESOS D'ULTRAMAR»—. Busquem articles de contraban i remeses clandestines de moneda estrangera.

Obro la bossa i me'n regira el contingut. Em confisca els sostenidors, cosa que em semblaria graciosa si no fos perquè estic sorpresa i espantada. El passaport i els sostenidors?

Em clava una mirada severa.

—Si fos aquí la funcionària, li prendria el que porta. La roba reaccionària no té cabuda a la Nova Xina. Sisplau, llenci aquest article ofensiu tan aviat com sigui possible. —Em tanca la maleta i la deixa a banda.— I ara, quants diners ha portat? Serà assignada

a una unitat de treball, però, de moment, no la podem deixar entrar al país si no és que té mitjans per mantenir-se.

Li paro la cartera. Agafa la meitat dels dòlars i se'ls embutxaca. M'alegro d'haver-me guardat la major part dels diners a la roba interior. A continuació, m'inspecciona i es fixa en el plumetis blau cel, que ara m'adono que potser ha estat un error posar-me. Em demana que no em mogui d'on sóc. Quan marxa, temo que això sigui una repetició del que va passar a Hong Kong, però, a on m'haurien d'enviar ara? Potser en Joe i el meu oncle tenien raó. Potser m'estava a punt de passar alguna cosa terrible. Em comença a llicar la suor per l'esquena.

L'inspector torna amb uns quants homes més vestits amb el mateix uniforme verd oliva. Llueixen uns somriures entusiastes. Em diuen *tong chih*. Significa «camarada», però en el sentit de persona amb el mateix esperit, els mateixos objectius i les mateixes ambicions. Sentir-ho em fa sentir molt millor. «Veus», em dic, «no havies de patir per res». S'abracen al meu voltant perquè ens facin una foto, cosa que explica els retards. Llavors, m'ensenyen una paret amb fotos emmarcades d'algunes persones que em diuen que han entrat a la Xina per aquesta oficina. Hi veig sobretot homes, un parell de dones i unes quantes famílies. I no tots són xinesos. Alguns són caucàsics. D'on són, no ho sé dir, tot i que per la roba que porten no semblen americans. Potser són polonesos, alemanys de l'Est o d'algun altre país del bloc de l'Est. Aviat la meva foto també serà a la paret. Ben aviat.

Aleshores, els inspectors em pregunten on m'estaré. M'agafen de sorpresa. Veuen la meva vacil·lació i s'intercanvien mirades de preocupació, de sospita.

—Ens ha de dir on s'estarà perquè la puguem deixar marxar d'aquí —afirma l'inspector en cap.

Inclino el cap i els faig una mirada de biaix per donar-los a entendre que sóc una jove innocent i indefensa. Vaig aprendre aquest gest de veure-li a la tieta en una pel·lícula de feia anys.

—Vinc a buscar el meu pare —els confio, esperant fer-los llàstima—. La mare se'm va endur de la Xina abans no nasqués. Ara he tornat a casa, com ha de ser. —Fins ara, encara no he mentit, però necessito que m'ajudin.— Vull viure amb el meu pare i ajudar-lo a construir el país, però la mare s'ha negat a dir-me on el

puc trobar. Ella s'ha fet americana —afegeixo, i faig una ganyota com si la darrera paraula que he dit fos la cosa més repugnant de la terra.

—Quina mena de treballador és? —em demana l'inspector en cap.

—És artista.

—Ah, bé —diu—. Un treballador cultural. —Els homes discuteixen ràpidament les possibilitats, i l'inspector en cap em diu:— Vagi a l'Associació de Treballadors Artistes de la Xina. Em sembla que ara n'hi diuen simplement Associació d'Artistes, a la delegació de Xangai. Supervisen tots els treballadors culturals. Sabran exactament on trobar-lo.

M'apunta unes adreces, em dibuixa un mapa senzill i em diu que l'Associació d'Artistes està prou a prop per anar-hi caminant. Em desitgen sortir i, llavors, abandono l'estand d'inspecció i surto al Bund, on trobo una marea de gent igual que jo. El Chinatown de Los Angeles era petit i no hi havia gaires xinesos a la Universitat de Chicago. Aquí hi ha més xinesos junts dels que he vist en ma vida. Una onada de plaer m'eriça la pell.

Em quedo dreta al pas de vianants, que sembla gairebé un parc que voreja el riu. Davant meu, hi ha un carrer ple de gent en bicicleta. És migdia, o sigui que potser és que tothom fa ara la pausa per dinar, però no n'estic segura. A l'altra banda del carrer, al llarg del Bund i resseguint el meandre del Huangpu s'alcen tot d'edificis enormes, més contundents, alts i amples que els que estic acostumada a veure a Los Angeles. Quan em giro cap al riu, hi veig vaixells de la marina xinesa i vaixells de càrrega de totes les mides i formes. Desenes de sampans puntegen el riu com si fossin cucs d'aigua. Els juncs els avancen a tota vela. El que a mi em semblen un miler d'homes, sense camisa i els pantalons de cotó arremangats fins als turmells, carreguen farcells de cotó, cistells plens de coses i caixes enormes dels vaixells a terra, i a l'inrevés. Tot i tot-hom sembla en moviment.

Miro el mapa per orientar-me, aferro la maleta amb la mà, m'obro pas entre la multitud fins a la vora del carrer i espero que les bicicletes em deixin travessar. No s'aturen. No hi ha semàfor. Noto que el flux incessant de vianants em copeja i m'empeny. Veig com els altres es fiquen entre els núvols de bicicletes i s'arrisquen

a travessar el carrer. La següent vegada que algú baixa de la vorera, el segueixo ben de prop, esperant que sàpiga per on va.

Mentre pujo per Nanking Road, no puc evitar fer comparacions entre Xangai i Chinatown, on la majoria de gent provenia de Canton, a la província de Guangdong, al sud de la Xina. La meva família també és originària de Guangdong, però la mare i la tieta van créixer a Xangai. La ciutat era més atractiva, amb els clubs i els balls, les passejades nocturnes pel Bund i una altra cosa: les rialles. Quan jo era petita gairebé mai no sentia riure la mare, però sempre explicava històries en què ella i la tieta May reien a la seva habitació, feien broma amb homes guapos i reien de la pura satisfacció de ser al lloc just —el París d'Àsia— en el moment just —abans que els japonesos envaïssin el país i l'àvia, la mare i la tieta haguessin de fugir per salvar la vida.

El que jo veig ara no és pas el Xangai de què la mare i la tieta m'han parlat. No veig dones elegants passejant pels carrers, xafardejant, clavant els aparadors dels grans magatzems amb els darrers models portats de París o Roma. No veig estrangers comportant-se com els amos del món, sinó xinesos pertot arreu. Tots tenen pressa i no tenen cap traça d'estil. Les dones vesteixen pantalons de cotó i bruses de màniga curta, també de cotó, o vestits llisos de color blau. Ara que m'he allunyat del riu, veig homes més ben arreglats que els treballadors del port. Porten vestits grisos, de la mena que el meu pare descriuria amb sorna com a vestits estil Mao. Ningú no sembla ni gaire prim ni gaire gras. Ningú sembla tampoc gaire ric i no veig cap dels captaires ni cap dels conductors de rickshaw dels quals tant es queixaven la mare i la tieta.

Només hi ha un problema. No trobo l'Associació d'Artistes. Xangai és un entramat de carrers i aviat em trobo completament desorientada. Giro per passatges i carrerons. Acabo en patis i atzucacs. Demano indicacions, però la gent passa de llarg o em mira malament perquè sóc forastera. Tenen por, diria, de parlar amb algú que sembla tan fora de lloc. Entro en un parell de botigues perquè m'ajudin, però tothom em diu que no ha sentit mai a parlar de l'Associació d'Artistes. Quan els ensenyo el mapa, se'l miren, branden el cap i em fan fora de les botigues sense miraments.

Després d'una bona estona sent rebutjada, ignorada o empesa per la multitud, m'adono que estic completament perduda. També

estic morta de gana i marejada de la calor, i em començo a espantar. I vull dir a espantar-me de debò, perquè sóc en una ciutat desconeguda a l'altra punta del món de tothom qui conec i la gent no para de mirar-me perquè, amb el meu estúpid plumetis i les sandàlies blanques, els semblo un extraterrestre. Què hi faig aquí?

M'he de mantenir sencera. Ho he de fer. «Pensa!». Necessitaré un hotel. Hauré de tornar al Bund i tornar a començar. Però, primer, necessito menjar i beure alguna cosa.

Torno cap a Nanking Road i, després de caminar una mica, vaig a petar a un parc enorme, on veig uns quants carrets de queviures. Compro un tros de coca salada farcida amb porc trinxat i verdures tallades embolicada en paper encerat. En un altre carret, compro un te servit en una tassa gruixuda de ceràmica i m'assec en un banc proper. La coca està deliciosa. El te calent em fa suar encara més, però la mare sempre m'ha dit que una tassa de te quan fa calor et refresca. És ben entrada la tarda i la temperatura no ha baixat gens. Encara hi ha tanta humitat i ni un sol rastre de brisa que, realment, no sé si el te està tenint un efecte refrescant o no. Amb tot, el menjar i la beguda em fan revifar.

No he estat mai en un parc com aquest. És pla i sembla estendre's un munt d'illes. En gran part està pavimentat, cosa que fa que sembli més un lloc per a reunions multitudinàries que per jugar o distreure's. Tot i així, és ple de iaies que vigilen nens petits. Els nadons van penjats a l'esquena de les iaies. Els que gategen es passen pertot amb els pantalons estripats a l'entrecreu. Veig una nena petita que s'ajup i pixa directament a terra! Alguns dels nens més grans —cap amb més de quatre o cinc anys— juguen amb pals. Al banc de davant meu hi ha una iaia. La seva néta deu tenir uns tres anys i és realment un bombonet, amb els cabells lligats amb llaços que li surten del cap com xampinyons. La nena em mira. Li dec semblar un pallasso. La saludo amb la mà. Amaga la cara a la falda de la seva àvia. Em torna a mirar, la saludo i torna a enterrar la cara a la falda de la iaia. Repetim la jugada unes quantes vegades fins que la petita em comença a assenyalar.

Entrego la tassa de ceràmica al venedor de te i, quan torno al banc per recollir la maleta, veig que la nena abandona la seguretat de la falda de la iaia i se m'acosta.

—*Ni hao ma?* —li pregunto. «Com està?».

La nena fa una rialleta i torna corrents amb la seva àvia. Me n'hauria d'anar, però la nena és encantadora. I més encara, jugar amb ella em crea la sensació de pertànyer a aquí i que tot anirà bé. M'assenyala i xiuxiueja alguna cosa a la seva àvia. L'anciana obre una bossa, rebusca per dins i, en acabat, posa alguna cosa a la mà diminuta de la néta. Abans no me n'adono, la criatura torna a ser davant meu, amb el braç estirat, oferint-me pa de gamba.

—*Shie-shie*.

La nena respon al meu agraïment amb un somriure. Llavors, puja al meu costat, s'asseu i comença a balancejar les cames i a xerrotejar. Em pensava que entenia prou bé el dialecte de Xangai, però no l'entenc ni de bon tros tan bé com esperava. Al final, la iaia ve cap al banc on seiem.

—Acaba de conèixer la nostra decepció —diu la dona—. La pròxima vegada, el meu marit i jo esperem un nét.

He sentit a dir coses així tota la vida i, en un gest de solidaritat, toco el genoll de la nena.

—No sembla de Xangai —continua la dona—. És de Pequín?

—Sóc de molt lluny —responc, sense cap ganes d'explicar-li tota la meva història—. He vingut a visitar el meu pare, però m'he perdut.

—A on ha d'anar?

Li ensenyo el mapa.

—Jo sé on és —diu—. L'hi podem dur si vol. Ens ve de camí cap a casa.

—L'hi agrairia molt.

La iaia agafa la néta i jo agafo la maleta.

Al cap d'uns minuts, arribem a l'Associació d'Artistes. Dono les gràcies a l'anciana. Remeno la bossa, hi trobo les restes d'un tub de Life Savers i les dono a la nena, que no sap què fer-ne.

—Són caramels —li explico—. Un dolç per a una dolceta.

El record de quan la tieta m'ho deia a mi em fa sentir una fi-blada d'angoixa. Tan lluny com sóc i la mare i la tieta encara són amb mi.

Després d'uns quants agraïments més, em giro i entro a l'edifici. Esperava trobar-hi aire condicionat, però al vestíbul hi fa una calor tan opressiva com al carrer. Hi ha una dona de mitjana edat

asseguda darrere un escriptori situat al bell mig de la sala. Em somriu i em convida a acostar-m'hi.

—Busco un artista anomenat Li Zhi-ge —dic.

El somriure de la dona s'esvaeix i es converteix en una ganyota.

—Arriba massa tard. La reunió gairebé ha acabat.

Em quedo bocabadada.

—No la penso deixar entrar —m'etziba, tota seca, assenyalant unes portes dobles amb irritació.

—Vol dir que és aquí dins? Ara mateix?

—És clar, que hi és!

La mare diria que ha estat cosa del destí que trobés el meu pare tan fàcilment. Però potser és casualitat. Sigui com sigui, he tingut sort, encara que hagi estat de la forma més estúpida. Però encara no entenc per què la recepcionista no m'hi vol deixar entrar.

—L'he de veure —li suplico.

Just aleshores, les portes s'obren i en surt un grup de gent.

—Doncs aquí el té —diu la recepcionista amb sorna.

M'assenyala un home alt amb ulleres metàl·liques. Té els cabells força llargs i li cauen generosament sobre el front. Sens dubte, té l'edat adequada, pels volts dels quaranta-cinc, i és increïblement guapo. Porta un vestit mao, però és diferent dels que he vist al carrer. Es veu nou i ben tallat, i la roba sembla de la millor. El meu pare deu ser molt famós i poderós, perquè els altres el segueixen de ben a prop, empenyent-lo pràcticament al carrer.

Surten de l'edifici i corro darrere seu. Un cop a la vorera, la gent es dispersa, barrejant-se entre els vianants. En Z. G. es queda quiet un instant, mirant un tros de cel blanc entre els edificis. Llavors, sospira, venta les mans com si n'estigués espolsant l'estrès i comença a caminar. El segueixo, carregada encara amb la maleta. Què passarà si m'hi acosto i li anuncio que sóc la seva filla? No el conec, però pressento que no és un bon moment. I encara que pensés que sí que ho és, em fa molt de respecte. Arriba un moment que s'atura a un encreuament i jo em paro al seu costat. S'ha adonat per força de la meva presència, perquè se'm veu molt diferent —tothom se n'ha adonat—, però sembla molt preocupat. Hauria de dir-li alguna cosa. «Hola, ets el meu pare». Puc fer-ho. Em mira, encara sense veure'm i, tot seguit, travessa el carrer.

Entra en una via més tranquil·la. Els edificis d'aspecte oficial deixen pas als pisos i les botiguetes de barri. Recorre uns quants blocs i després gira per un carrer de vianants flanquejat de precioses cases d'estil occidental amb dues o tres plantes. M'espero a la cantonada per veure on va. Deixa enrere les tres primeres cases i, després, obre una tanca baixa de fusta, entra al jardí, puja les escales del porxo i desapareix per la porta principal. Avanço unes passes pel carrer. Veig gespa, orquídies florides i plantes enfiladisses. Hi ha bicicletes recolzades contra els porxos i roba estesa en pals que sobresurten de les finestres. Les cases són encantadores, amb els sostres de teula, les façanes perfectament pintades i ferro forjat d'estil modernista en forma de reixes per a les finestres, gelosies per a les portes i elements decoratius als ràfecs i les bústies.

No és així com en Joe i els meus professors m'havien descrit la Xina roja. M'esperava allotjaments comunistes funcionals o fins i tot una habitació senzilla per a un artista. En canvi, el meu pare viu en una elegant casa modernista amb un jardí encantador. Què diu això d'ell exactament?

Respiro fondo, pujo les escales i pico al timbre.